

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Öğretmen Adaylarının Yazılı Anlatımlarında Bağdaşıklık Unsurlarını Kullanma Düzeyleri*

Dr. Öğr. Üyesi Nuray KAYADİBİ, Kırıkkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kırıkkale, e-posta: nuraykayadibi@kku.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9644-1449>

Öz

Bağdaşıklık kavramı semantik bir kavramdır, metin içinde var olan ve onu bir metin olarak tanımlayan anlam ilişkilerini ifade eder. Söylemdeki bazı öğelerin yorumlanmasının bir diğer öğeye bağlı olduğu durumlarda ortaya çıkar. Bu ise metnin temel özelliklerindedir. Bu çalışmada öğretmen adaylarının yazılı anlatımlarında bağdaşıklık unsurlarını kullanma düzeylerini belirlemek amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemi kullanılmış, doküman incelemesi yapılmıştır. Çalışma grubunu bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesinde öğrenim gören 53'ü kadın, 16'sı erkek toplam 69 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak "Bağdaşıklık Düzeyi Değerlendirme Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma kapsamında öğretmen adaylarının en çok bağlama ögesi kullandıkları, daha sonra sırasıyla gönderim ögesi, sözcüksel bağdaşıklık ögesi, eksilteli anlatım ögesi ve değiştirim ögesi kullandıkları belirlenmiştir. Eksilteli anlatım ögesi kullanımının oldukça az kullanıldığı, kullanımın yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Değiştirim ögesi kullanımının yok denecek kadar az olması dikkat çekmektedir. Metin yazımında bağdaşıklık araçlarını kullanmak tutarlı bir metin oluşturmak için önemlidir. Yazma eğitiminin bu durum göz önünde bulundurularak şekillendirilmesi gerekmektedir.

* Bu çalışma II. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi'nde (2. International Scientific Researches Congress) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Bağdaşıklık, Metin Dilbilim, Yazılı Anlatım.

Makale Gönderme Tarihi: 19.08.2022

Makale Kabul Tarihi: 07.10.2022

Önerilen Atıf:

Kayadibi, N. (2022). Öğretmen Adaylarının Yazılı Anlatımlarında Bağdaşıklık Unsurlarını Kullanma Düzeyleri, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(10): 1437-1450.

**Journal of Social, Humanities and
Administrative Sciences**

2022, 5(10): 1437-1450. DOI:[10.26677/TR1010.2022.1108](https://doi.org/10.26677/TR1010.2022.1108)

ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

RESEARCH PAPER

**Levels of Pre-service Teachers' Use of Cohesion Elements in their Written
Expressions**

Assistant Prof. Dr. Nuray KAYADİBİ, Kırıkkale University, Faculty of Education, Kırıkkale, e-mail: nuraykayadibi@kku.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9644-1449>

Abstract

The concept of cohesion is a semantic concept, it expresses the meaning relations that exist in the text and define it as a text. It occurs when the interpretation of some elements in the discourse depends on another element. This is one of the main features of the text. In this study, it was aimed to determine the level of use of cohesion elements in the written expressions of pre-service teachers. Qualitative research method was used and document analysis was done. The study group consists of 69 students, 53 female and 16 male, studying at the education faculty of a state university. "Cohesion Level Evaluation Scale" was used as data collection tool. Within the scope of the research, it was determined that the pre-service teachers used the conjunction item the most, followed by the reference item, the lexical cohesion item, the elliptical item and the substitution item, respectively. It has been concluded that the use of elliptical expression element is used very little and the usage is insufficient. It is noteworthy that the use of the replacement element is negligible. Using cohesion tools in copywriting is important for creating coherent text. Writing education should be shaped with this situation in mind.

Keywords: Cohesion, Text Linguistics, Written Expression.

Received: 19.08.2022

Accepted: 07.10.2022

Suggested Citation:

Kayadibi, N. (2022). Levels of Pre-service Teachers' Use of Cohesion Elements in their Written Expressions, *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 5(10): 1437-1450.

GİRİŞ

Yazma belirli bir konu üzerinde var olan bilgileri ve deneyimleri planlamak, sınıflandırmak ve düzenlemek gibi düşünceyi yansıtan çok yönlü bir faaliyettir. Yazının tam olarak anlaşılması için uygun bir üslup ve dil kullanılması önemlidir.

Herhangi bir durum bağlamında işlevsel olan herhangi bir dil parçası bir metin oluşturur. Bir metnin uzun ya da kısa sözlü ya da yazılı mutlaka birtakım unsurları içermesi gerekir. Bu unsurlar metinsellik ölçütleri olarak Beaugrande ve Dressler (1981) tarafından yedi kategori olarak belirlenmiştir. Bunlar; “bağdaşıklık, tutarlılık, amaçlılık, kabul edilebilirlik, bilgisellik, durumsallık, metinlerarasılık”tır. Özellikle bağdaşıklık ve tutarlılık metinde en çok irdelenen unsurlardır.

Bir metinde onu bir bütün yapan hem açık hem de örtük bağlantılar vardır. Bu bağlantılar bağdaşıklık ve tutarlılık olarak ikiye ayrılır; burada bağdaşıklık açık bağlantılara, tutarlılık ise örtük bağlantılara atıfta bulunur. Bağdaşıklık, bir metindeki cümleleri birbirine bağlayan açık dilsel aygıtları ifade eder (Watson Todd, Khongput ve Darasawang, 2007).

Bağdaşıklık kavramı semantik bir kavramdır, metin içinde var olan ve onu bir metin olarak tanımlayan anlam ilişkilerini ifade eder. Bağdaşıklık, söylemdeki bazı öğelerin yorumlanmasının bir diğer öğeye bağlı olduğu durumlarda ortaya çıkar. Biri diğerini önceden varsayar, çünkü ona başvurmadan etkin bir şekilde kodu çözülemez. Bu gerçekleştiğinde, bağdaşıklık ilişkisi kurulur ve bu iki unsur potansiyel olarak bir metinde bütünleşir (Halliday ve Hasan, 1976: 4).

Genellikle herhangi bir metinde, ilk cümle hariç bir önceki cümleyle bir tür uyum söz konusudur. Her cümle en az bir ardışık bağ içerir. Metin boyunca bağlantının devam etmesi için tekrarlar yapılır, kelimelerin eş anlamlıları yazılır, kelime yerine zamir kullanılabilir, tekrara düşmemek için eksilti yapılabilir, bağlaç kullanılabilir. Halliday ve Hasan (1976) bu bağlantılardan yola çıkarak bağdaşıklık unsurlarını “gönderim, eksilteli anlatım, değiştirim, bağlama öğeleri, sözcüksel bağdaşıklık” olarak belirlemiştir.

Bağdaşıklık bir metinde aktarılan kelimelerin, bileşenlerin ve fikirlerin belirli dil, söylem ve dünya görüşü seviyelerinde nasıl bağlantılı olduğunu temsil eder. Tüm sembolik ve anlamsal sistemlerde olduğu gibi, bu tür unsurlar belirlenmiş bir sosyokültürel bağlamda (yani hedeflenen dil ve kültürel topluluk) yorumlanır (McNamara, Louwerse ve Graesser, 2002).

Bağdaşıklığın anlama üzerindeki etkisi, okuyucunun bilgisine ve okuma becerisine bağlıdır (Crossley ve McNamara, 2010). Metinsel bağdaşıklık gibi metin analizi teorilerini, okuyucuyu hesaba katan, hem okuma hem de yazmayı etkileşimli süreçler olarak gören daha geniş, daha güçlü teorilerle değiştirmek gerekir (Carrell, 1982). Bu doğrultuda metin analizine yaklaşmak daha sağlıklı sonuç ve uygulamalara yönlendirecektir.

Bağdaşıklık yazma kalitesini tanımlamak için önemli bir ölçü olarak görülebilir ancak tek başına yeterli değildir. Sadece bağdaşıklığı değil, aynı zamanda metnin tutarlılığını da dikkate almak gerekir. Tutarlılık, anlamsal bir ilişkiye dayanırken, bağdaşıklık sözcüksel ve dil bilimsel anlamlar arası ilişkiler tarafından belirlenir. Bağdaşıklık, tutarlılığın temelini oluşturur.

Metin yazarken ya da oluştururken metindeki özellikle bağdaşıklık unsurlarını dengeli ve doğru şekilde kullanmak önem arz etmektedir. İlköğretimden yüksek öğretime kadar öğrencilerin yazılı anlatımlarına yönelik daha çok şekilsel değerlendirmelerin yapıldığı gözlemlenirken metnin uyumu, anlam örtüşmesi bakımından yönlendirmelerin daha az olduğu anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda bu çalışmada öğretmen adaylarının yazılı anlatımlarında bağdaşıklık unsurlarını kullanma düzeylerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın alt problemleri şunlardır:

- 1- Öğretmen adaylarının yazılı anlatımlarında bağdaşıklık unsurlarını kullanma düzeyleri cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
- 2- Öğretmen adaylarının yazılı anlatımlarında bağdaşıklık unsurlarını kullanma düzeyleri eğitim aldıkları bölüme göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Öğretmen adaylarının yazılı metinlerinin incelendiği çalışmada nitel yöntem kullanılmıştır. Nitel yöntemler derin ve ayrıntılı konularda çalışmaya imkân vermektedir. Analizlerde önceden belirlenmiş kategorilerin bir sınırlandırması olmaksızın gerçekleştirilen bir alan çalışması nitel araştırmanın derinliğini, açıklığını ve detaycılığını desteklemektedir (Patton, 2014: 14). Veriler doküman incelemesi yöntemiyle toplanmıştır. Doküman inceleme hem basılı hem de elektronik (bilgisayar tabanlı ve İnternet üzerinden iletilen) materyalleri gözden geçirmek veya değerlendirmek için kullanılan sistematik bir yöntemdir. Nitel araştırmalardaki diğer analitik yöntemler gibi doküman analizi de anlamı ortaya çıkarmak, anlayış kazanmak ve ampirik bilgiyi geliştirmek için verilerin incelenmesini ve yorumlanmasını gerektirir (Bowen, 2009:27).

Araştırmanın Çalışma Grubu

Çalışma grubunu bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesi 1. sınıflarında öğrenim gören 69 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin bir kısmı sayısal alanla ilgili bir bölümden bir kısmı da sözel alanla ilgili bir bölümden seçilmiştir. Çalışmada kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi kullanılmıştır. Ortaöğretim sonrası durum tespiti yapmak için özellikle 1. sınıflar tercih edilmiştir.

Öğretmen adaylarının cinsiyet ve eğitim aldıkları bölüm değişkenine göre dağılımları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubunu Oluşturan Öğretmen Adaylarının Cinsiyet ve Bölüm Değişkenine Göre Dağılımları

Değişken	Cinsiyet/Program	N	%
Cinsiyet	Kadın	53	77
	Erkek	16	23
Öğrenim Görülen Program	Türkçe Öğretmenliği	33	48
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	36	52

Tablo 1’de görüldüğü üzere çalışmaya katılan öğretmen adaylarının %77’si (53) kadın, %23’ü (16) erkektir; %48’i (33) Türkçe Öğretmenliği Programında, %52’si (36) Fen Bilgisi Öğretmenliği Programında öğrenim görmektedir. Katılımcıların çoğunluğunu kadın öğretmen adayları oluştururken, bölüm bazında eşit bir dağılımın olduğu görülmektedir.

Kırıkkale Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nda 22.04.2022/04 tarihli/oturum numaralı kararla araştırmmanın etik ilkelere uygun olduğuna karar verilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Araştırmada öncelikle sınıf seviyesi belirlenmiş ve alan uzmanlarının görüşleri alınarak "Türkçe, çevre, gelecek" kavramları seçilmiştir. Öğretmen adaylarına yönerge sunulmuştur. Belirlenen kavramlardan birini seçerek bu konu ile ilgili bir serbest türde bir metin yazmaları istenmiştir. Öğretmen adaylarına bir ders saati kadar süre verilmiştir.

Coşkun (2005) tarafından geliştirilen Bağdaşıklık Düzeyi Değerlendirme Ölçeği, Dolunay ve Manti (2018) tarafından ufak değişikliklerle güncellenmiştir. Veri toplama aracı olarak son güncel ölçek (Dolunay ve Manti, 2018) kullanılmıştır. Ölçeğe göre her metin incelenmiş ve ayrı ayrı yorumlanmıştır. Öğretmen adaylarının bağdaşıklık kullanma düzeyleri, bağdaşıklık araçlarını kullanım sıklıklarına bakılarak değerlendirilmiştir.

Ölçeğin "gönderim, eksilteli anlatım, değiştirim, bağlama ögeleri, sözcüksel bağdaşıklık, metinde kullanılan toplam kelime sayısı" olmak üzere 6 alt boyutu bulunmaktadır. Ayrıca Gönderim "Zamirler (Şahıs Zamirleri, Dönüşlülük Zamiri, İşaret Zamirleri, İlgi Zamiri), İşret Sıfatları, Karşılaştırma"; Eksilteli Anlatım "Cümlelerin Düşürülmesi, Ortak Ögelerin Düşürülmesi, Eklerin Düşürülmesi"; Değiştirim "İsme Dayalı Değiştirim, Fiile Dayalı Değiştirim, Cümleye Dayalı Değiştirim"; Bağlama Ögeleri "Ekleyici, Ayırt Edici, Zıtlık Bildiren, Zaman Bildiren, Sıralama Bildiren, Koşul Bildiren, Açıklama Bildiren, Örnekleme Bildiren, Varsayım Bildiren, Sebep + Sonuç İlişkisi Kuran"; Sözcüksel Bağdaşıklık "Aynı Kavram Alanından Kelime Kullanma, Tekrar, Kelime Seçimi" alt başlıklarından oluşmaktadır.

Verilerin Analizi

Öğretmen adaylarının ölçeğe göre almış oldukları puanlar SPSS paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilere betimsel istatistik uygulanmış ve toplam ortalama alınmış, standart sapma belirlenmiştir. Ayrıca ölçekteki her bir madde için yüzde ve frekans hesaplanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yazılı anlatımlarında bağdaşıklık unsurlarını kullanma durumları cinsiyet ve öğrenim görülen program değişkenlerine göre tablolar hâlinde sunulmuştur. Tablo 2'de öğretmen adaylarının yazılı anlatımlarında gönderim ögelerini kullanma durumlarının cinsiyete göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 2'de yer alan ortalama değerler incelendiğinde araştırmaya katılan kadın ve erkek öğretmen adaylarının gönderim ögelerinden en çok işaret sıfatlarını kullandıkları görülmektedir. İlgi zamirini kadın öğretmen adaylarının hiç kullanmadıkları, erkek öğretmen adaylarının ise yok denilebilecek kadar az sayıda kullandıkları belirlenmiştir. Dönüşlülük zamiri, işaret zamirleri ve karşılaştırma ögelerinin kullanım ortalamaları birbirine oldukça yakındır. Gönderim ögelerinin genel kullanım ortalaması değerlerine göre kadın öğretmen adaylarının yazılı anlatımlarında gönderim ögelerine erkek öğretmen adaylarından daha fazla yer verdiği belirtilebilir. Ancak grup ortalamaları birbirine oldukça yakın olmakla birlikte standart sapma değerlerine göre erkek öğretmen adaylarının daha homojen bir grup olduğu söylenebilir.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Yazılı Anlatımlarında Gönderim Ögelerini Kullanma Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Gönderim Ögesi	Cinsiyet	N	Kelime Kullanımı		
			Kullanım Sayısı	\bar{X}	S
Şahıs Zamirleri	Kadın	53	86	1,62	2,04
	Erkek	16	17	1,06	1,38
Dönüşlülük Zamiri	Kadın	53	41	,77	1,10
	Erkek	16	8	,50	1,09
İşaret Zamirleri	Kadın	53	57	1,07	1,46
	Erkek	16	13	,81	1,51
İlgi Zamiri	Kadın	53	0	,00	,00
	Erkek	16	3	,18	,75
İşaret Sıfatları	Kadın	53	112	2,11	2,15
	Erkek	16	27	1,68	1,77
Karşılaştırma	Kadın	53	64	1,20	1,52
	Erkek	16	21	1,31	1,57
Gönderim Ögeleri Genel	Kadın	53	360	6,79	5,05
	Erkek	16	89	5,56	4,42

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Yazılı Anlatımlarında Gönderim Ögelerini Kullanma Durumlarının Öğrenim Gördükleri Programa Göre Dağılımı

Gönderim Ögesi	Öğrenim Görülen Program	N	Kelime Kullanımı		
			Kullanım Sayısı	\bar{X}	S
Şahıs Zamirleri	Türkçe Öğretmenliği	33	42	1,27	1,85
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	36	61	1,69	1,96
Dönüşlülük Zamiri	Türkçe Öğretmenliği	33	17	,51	1,12
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	36	32	,88	1,06
İşaret Zamirleri	Türkçe Öğretmenliği	33	33	1,00	1,65
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	36	37	1,02	1,29
İlgi Zamiri	Türkçe Öğretmenliği	33	3	,09	,52
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	36	0	,00	,00
İşaret Sıfatları	Türkçe Öğretmenliği	33	68	2,06	2,35
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	36	71	1,97	1,79
Karşılaştırma	Türkçe Öğretmenliği	33	30	,90	,97
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	36	55	1,52	1,85
Gönderim Ögeleri Genel	Türkçe Öğretmenliği	33	193	5,84	5,30
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	36	256	7,11	4,50

Araştırma kapsamında yer alan öğretmen adaylarının yazılı anlatımlarında gönderim ögelerini kullanma durumlarının öğrenim gördükleri programa göre dağılımı Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3'e göre Türkçe öğretmenliği ve fen bilgisi öğretmenliği programlarında öğrenim gören öğretmen adayları yazılı anlatımlarında gönderim ögelerinden en çok işaret sıfatlarına yer vermektedirler. Fen bilgisi öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adaylarının yazılı anlatımlarında; şahıs zamirleri, dönüşlülük zamiri, işaret zamirleri ve karşılaştırma ögelerine Türkçe öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adaylarından daha fazla yer verdiği belirlenmiştir. Bu durum, gönderim ögelerinin genel kullanım ortalamalarına da yansımış ve Fen bilgisi öğretmeni adaylarının gönderim ögelerini Türkçe öğretmeni adaylarından daha fazla kullandıkları tespit edilmiştir. Gönderim ögeleri kullanımına yönelik genel değerlerin standart sapması, fen bilgisi öğretmeni adaylarının Türkçe öğretmeni adaylarına göre daha homojen bir yapıda olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte ilgi zamiri ögesini fen bilgisi öğretmeni adaylarının hiç kullanmadıkları, Türkçe öğretmeni adaylarının ise oldukça az sayıda kullandıkları görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yazılı anlatımlarında eksilteli anlatım ögelerini kullanma durumlarının cinsiyete göre dağılımı Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının Yazılı Anlatımlarında Eksilteli Anlatım Ögelerini Kullanma Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Eksilteli Anlatım Ögesi	Cinsiyet	N	Kelime Kullanımı		
			Kullanım Sayısı	\bar{X}	S
Cümlelerin Düşürülmesi	Kadın	53	0	,00	,00
Ortak Ögelerin Düşürülmesi	Erkek	16	1	,06	,25
Eklerin Düşürülmesi	Kadın	53	79	1,49	2,13
	Erkek	16	23	1,43	2,06
	Kadın	53	24	,45	1,10
	Erkek	16	9	,56	,89
Eksilteli Anlatım Ögeleri Genel	Kadın	53	103	1,94	2,60
	Erkek	16	33	2,06	2,46

Tablo 4 incelendiğinde araştırmaya katılan kadın ve erkek öğretmen adaylarının yazılı anlatımlarında eksilteli anlatım ögelerinden en çok ortak ögelerin düşürülmesine yer verdikleri görülmektedir. Ancak cümlelerin düşürülmesi ögesinde erkek öğretmen adaylarının kullanım sayısının 1, kadın öğretmen adaylarının kullanım sayısının 0 olduğu dikkate alındığında bu ögeye hiç yer vermedikleri söylenebilir. Eklerin düşürülmesi ögesinde de ortalama kullanım oldukça düşük olduğu belirlenmiştir. Kadın ve erkek öğretmen adaylarının eksilteli anlatım ögelerinin kullanımına yönelik genel ortalama puanlarının birbirine oldukça yakın olduğu ve puanların oldukça düşük olduğu dikkat çekmektedir.

Katılımcıların yazılı anlatımlarında eksilteli anlatım ögelerini kullanma durumlarının öğrenim gördükleri programa göre dağılımı Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5'te yer alan analiz sonuçları, yazılı anlatımda eksilteli anlatım ögelerini kullanma durumu bakımından fen bilgisi öğretmeni adaylarının Türkçe öğretmeni adaylarından daha iyi durumda olduğunu göstermektedir. Cümlelerin düşürülmesi ögesine her iki grubunda neredeyse hiç yer vermediği; ortak ögelerin düşürülmesi, eklerin düşürülmesi ve eksilteli anlatım ögelerinin

kullanımına yönelik genel ortalama puanlarda fen bilgisi öğretmeni adaylarının daha yüksek değerler aldığı belirlenmiştir. Ancak her iki programda öğrenim gören öğretmen adaylarında yazılı anlatımlarında eksiltili anlatıma oldukça az yer verdikleri; standart sapma değerlerine göre yazılı anlatımda eksiltili anlatım öğelerini kullanma bakımından Türkçe öğretmeni adaylarının daha homojen bir yapı sergilediği söylenebilir.

Tablo 5. Öğretmen Adaylarının Yazılı Anlatımlarında Eksiltili Anlatım Öğelerini Kullanma Durumlarının Öğrenim Gördükleri Programa Göre Dağılımı

Eksiltili Anlatım Ögesi	Öğrenim Görülen Program	N	Kelime Kullanımı		
			Kullanım Sayısı	\bar{X}	S
Cümlelerin Düşürülmesi	Türkçe Öğretmenliği	33	0	,00	,00
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	36	1	,02	,16
Ortak Öğelerin Düşürülmesi	Türkçe Öğretmenliği	33	17	,51	,61
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	36	85	2,36	2,56
Eklerin Düşürülmesi	Türkçe Öğretmenliği	33	8	,24	,43
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	36	25	,69	1,36
Eksiltili Anlatım Ögeleri Genel	Türkçe Öğretmenliği	33	25	,75	,79
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	36	111	3,08	3,07

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yazılı anlatımlarında değiştirim öğelerini kullanma durumlarının cinsiyete göre dağılımına yönelik bulgular Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6. Öğretmen Adaylarının Yazılı Anlatımlarında Değiştirim Öğelerini Kullanma Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Değiştirim Ögesi	Cinsiyet	N	Kelime Kullanımı		
			Kullanım Sayısı	\bar{X}	S
İsme Dayalı Değiştirim	Kadın	53	10	,18	,48
	Erkek	16	1	,06	,25
Fiile Dayalı Değiştirim	Kadın	53	5	,09	,29
	Erkek	16	1	,06	,25
Cümleye Dayalı Değiştirim	Kadın	53	5	,09	,35
	Erkek	16	1	,06	,25
Değiştirim Öğeleri Genel	Kadın	53	20	,37	,68
	Erkek	16	3	,18	,40

Tablo 6’ya göre kadın öğretmen adayları isme, fiile ve cümleye dayalı değiştirim öğelerini erkek öğretmen adaylarından daha fazla kullanmaktadırlar. Her üç öğede de erkek öğretmen adaylarından sadece 1 adet kullanım olduğu dikkate alındığında erkek öğretmen adaylarının yazılı anlatımlarında değiştirim öğelerine neredeyse hiç yer vermedikleri ifade edilebilir. Ancak

değiştirim öğelerinin kullanımına yönelik genel ortalama puanlar dikkate alındığından hem kadın hem de erkek öğretmen adaylarının yazılı anlatımlarında değiştirim öğelerine oldukça az yer verdikleri söylenebilir.

Öğretmen adaylarının yazılı anlatımlarında değiştirim öğelerini kullanma durumlarının öğrenim gördükleri programa göre dağılımına yönelik bulgular Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Öğretmen Adaylarının Yazılı Anlatımlarında Değiştirim Öğelerini Kullanma Durumlarının Öğrenim Gördükleri Programa Göre Dağılımı

Değiştirim Ögesi	Öğrenim Görülen Program	N	Kelime Kullanımı		
			Kullanım Sayısı	\bar{X}	S
İsme Dayalı Değiştirim	Türkçe Öğretmenliği	33	7	,21	,48
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	36	4	,11	,39
Fiile Dayalı Değiştirim	Türkçe Öğretmenliği	33	3	,09	,29
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	36	3	,08	,28
Cümleye Dayalı Değiştirim	Türkçe Öğretmenliği	33	4	,12	,41
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	36	2	,05	,23
Değiştirim Öğeleri Genel	Türkçe Öğretmenliği	33	14	,42	,70
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	36	9	,25	,55

Tablo 7 incelendiğinde Türkçe öğretmeni adaylarının yazılı anlatımlarında değiştirim öğelerine fen bilgisi öğretmeni adaylarından daha fazla yer verdikleri görülmektedir. Ancak ortalama puanlar dikkate alındığında her iki grubun da yazılı anlatımlarında değiştirim öğelerini çok az kullandıkları ifade edilebilir.

Öğretmen adaylarının yazılı anlatımlarında bağlama öğelerini kullanma durumlarının cinsiyete göre dağılımına yönelik bulgular Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Öğretmen Adaylarının Yazılı Anlatımlarında Bağlama Öğelerini Kullanma Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Bağlama Ögesi	Cinsiyet	N	Kelime Kullanımı		
			Kullanım Sayısı	\bar{X}	S
Ekleyici	Kadın	53	172	3,24	3,07
	Erkek	16	37	2,31	2,08
Ayırt Edici	Kadın	53	31	,58	,81
	Erkek	16	5	,31	,60
Zıtlık Bildiren	Kadın	53	53	1,00	1,07
	Erkek	16	11	,68	,79
Zaman Bildiren	Kadın	53	49	,92	1,51
	Erkek	16	8	,50	,81
Sıralama Bildiren	Kadın	53	15	,28	,79
	Erkek	16	4	,25	,57
Koşul Bildiren	Kadın	53	24	,45	,82
	Erkek	16	10	,62	,88
Açıklama Bildiren	Kadın	53	32	,60	1,02
	Erkek	16	12	,75	1,12
Örnekleme Bildiren	Kadın	53	43	,81	,98
	Erkek	16	8	,50	,63
Varsayım Bildiren	Kadın	53	9	,16	,42
	Erkek	16	3	,18	,75
Sebeup-Sonuç İlişkisi Kuran	Kadın	53	46	,86	1,17
	Erkek	16	13	,81	1,10
Bağlama Öğeleri Genel	Kadın	53	474	8,94	4,47
	Erkek	16	111	6,93	4,10

Tablo 8’de yer alan analiz sonuçları kadın öğretmen adaylarının yazılı anlatımlarında ekleyici, ayırt edici, zıtlık bildiren, zaman bildiren, sıralama bildiren, örnekleme bildiren, varsayım bildiren, sebep-sonuç ilişkisi kuran bağlama ögelerini erkek öğretmen adaylarından daha fazla kullandıklarını göstermektedir. Erkek öğretmen adayları ise yazılı anlatımlarında koşul ve açıklama bildiren bağlama ögelerine kadın öğretmen adaylarından daha fazla yer vermektedir. Bağlama ögelerinin kullanımına yönelik genel ortalama puanları kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarından daha iyi durumda olduğunu göstermektedir. Ayrıca standart sapma değerlerine göre her iki grubun da benzer yapıda olduğu söylenebilir.

Araştırma kapsamında yer alan öğretmen adaylarının yazılı anlatımlarında bağlama ögelerini kullanma durumlarının öğrenim gördükleri programa göre dağılımı Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9 incelendiğinde Türkçe öğretmeni adaylarının yazılı anlatımlarında zıtlık bildiren, koşul bildiren, açıklama bildiren ve sebep-sonuç ilişkisi kuran bağlama ögelerine fen bilgisi öğretmeni adaylarından daha fazla yer verdikleri; diğer bağlama ögelerini ise fen bilgisi öğretmeni adaylarının daha fazla kullandıkları görülmektedir. Yazılı anlatımda bağlama ögelerini kullanma durumuna yönelik genel ortalama puanlara göre fen bilgisi öğretmeni adaylarının daha iyi durumda olduğu ve standart sapma değerlerine göre de her iki grubun benzer özellikler gösterdiği söylenebilir.

Tablo 9. Öğretmen Adaylarının Yazılı Anlatımlarında Bağlama Ögelerini Kullanma Durumlarının Öğrenim Gördükleri Programa Göre Dağılımı

Bağlama Ögesi	Öğrenim Görülen Program	N	Kelime Kullanımı		
			Kullanım Sayısı	\bar{X}	S
Ekleyici	Türkçe Öğretmenliği	33	93	2,81	2,61
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	36	116	3,22	3,14
Ayırt Edici	Türkçe Öğretmenliği	33	9	,27	,57
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	36	27	,75	,87
Zıtlık Bildiren	Türkçe Öğretmenliği	33	33	1,00	1,14
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	36	31	,86	,89
Zaman Bildiren	Türkçe Öğretmenliği	33	10	,30	1,10
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	36	47	1,30	1,47
Sıralama Bildiren	Türkçe Öğretmenliği	33	7	,21	,48
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	36	12	,33	,92
Koşul Bildiren	Türkçe Öğretmenliği	33	27	,81	1,04
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	36	7	,19	,40
Açıklama Bildiren	Türkçe Öğretmenliği	33	26	,78	1,31
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	36	18	,50	,69
Örnekleme Bildiren	Türkçe Öğretmenliği	33	21	,63	,92
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	36	30	,83	,91
Varsayım Bildiren	Türkçe Öğretmenliği	33	2	,06	,24
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	36	10	,27	,65
Sebep-Sonuç İlişkisi Kuran	Türkçe Öğretmenliği	33	29	,87	,99
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	36	30	,83	1,29
Bağlama Ögeleri Genel	Türkçe Öğretmenliği	33	257	7,78	4,69
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	36	328	9,11	4,17

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yazılı anlatımlarında sözcüksel bağdaşıklık ögelerini kullanma durumlarının cinsiyete göre dağılımına yönelik bulgular Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10. Öğretmen Adaylarının Yazılı Anlatımlarında Sözcüksel Bağdaşıklık Ögelerini Kullanma Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Sözcüksel Bağdaşıklık Ögesi	Cinsiyet	N	Kelime Kullanımı		
			Kullanım Sayısı	\bar{X}	S
Aynı Kavram Alanından Kelime Kullanma	Kadın	53	61	1,15	1,90
	Erkek	16	14	,87	1,14
Tekrar	Kadın	53	84	1,58	2,31
	Erkek	16	22	1,37	1,31
Kelime Seçimi	Kadın	53	5	,09	,29
	Erkek	16	3	,18	,40
Sözcüksel Bağdaşıklık Ögeleri Genel	Kadın	53	150	2,83	3,44
	Erkek	16	39	2,43	1,82

Tablo 10'a bakıldığında yazılı anlatımları incelenen kadın öğretmen adaylarının aynı kavram alanından kelime kullanma, tekrar ögelerini erkek öğretmen adaylarına kıyasla daha çok kullandıkları görülmektedir. Kelime seçimi ögesi ise erkek katılımcılardan daha çok olmakla birlikte arada fark yoktur. Sözcüksel bağdaşıklık ögelerinin genel dağılımına bakıldığında da önemli bir farkla kadın öğretmen adaylarının daha çok kullandıkları belirlenmiştir.

Öğretmen adaylarının yazılı anlatımlarında sözcüksel bağdaşıklık ögelerini kullanma durumlarının öğrenim gördükleri programa göre dağılımına yönelik bulgular Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11. Öğretmen Adaylarının Yazılı Anlatımlarında Sözcüksel Bağdaşıklık Ögelerini Kullanma Durumlarının Öğrenim Gördükleri Programa Göre Dağılımı

Sözcüksel Bağdaşıklık Ögesi	Öğrenim Görülen Program	N	Kelime Kullanımı		
			Kullanım Sayısı	\bar{X}	S
Aynı Kavram Alanından Kelime Kullanma	Türkçe Öğretmenliği	33	23	,69	,98
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	36	52	1,44	2,19
Tekrar	Türkçe Öğretmenliği	33	34	1,03	1,07
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	36	72	2,00	2,68
Kelime Seçimi	Türkçe Öğretmenliği	33	7	,21	,41
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	36	1	,03	,16
Sözcüksel Bağdaşıklık Ögeleri Genel	Türkçe Öğretmenliği	33	64	1,94	1,81
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	36	125	3,47	3,85

Tablo 11'de yer alan analiz sonuçlarına göre fen bilgisi öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adaylarının aynı kavram alanından kelime kullanma ve tekrar ögelerini Türkçe öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adaylarından daha fazla kullandığı anlaşılmaktadır. Kelime seçimi ögesi ise fen bilgisi öğretmen adayları tarafından 1 kez, Türkçe öğretmeni adayları tarafından 7 kez kullanılmıştır. Bu öge kullanımı çok azdır. Genel ortalamaya bakıldığında sözcüksel bağdaşıklık ögelerini fen bilgisi öğretmen adaylarının daha fazla kullandıkları söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yazılı anlatımlarında kullandıkları toplam kelime sayısının cinsiyete ve öğrenim gördükleri programa göre dağılımına yönelik bulgular Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Öğretmen Adaylarının Yazılı Anlatımlarında Kullandıkları Toplam Kelime Sayısının Cinsiyete ve Öğrenim Gördükleri Programa Göre Dağılımı

Değişken	Cinsiyet/Program	N	En Düşük	En Yüksek	\bar{X}	S
Cinsiyet	Kadın	53	68	273	133,26	43,18
	Erkek	16	74	227	119,18	32,72
Öğrenim Görülen Program	Türkçe Öğretmenliği	33	78	273	141,66	50,01
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	36	68	179	119,30	27,67

Tablo 12 incelendiğinde araştırmaya katılan kadın öğretmen adaylarının yazılı anlatımlarında erkek öğretmen adaylarına kıyasla daha çok kelime kullandıkları anlaşılmaktadır. En düşük ve en yüksek değerler arasında da fark olduğu görülmektedir. Öğrenim görülen program açısından değerlendirildiğinde Türkçe öğretmeni adaylarının fen bilgisi öğretmen adaylarına kıyasla daha uzun metin yazdıkları belirlenmiştir. Türkçe öğretmeni adayları arasında en düşük ve en yüksek değerler arasında çok fark bulunmaktadır. Fen bilgisi öğretmen adaylarının en düşük ve en yüksek değer aralığı Türkçe öğretmen adaylarına nispeten daha yakındır.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yazılı anlatımlarında kullandıkları bağdaşıklık öğelerinin dağılımına yönelik bulgular Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13. Öğretmen Adaylarının Yazılı Anlatımlarında Bağdaşıklık Unsurlarının Kullanım Durumlarına Göre Dağılımı

Bağdaşıklık Aracı	Kullanım Sıklığı
Gönderim	449
Eksilteli anlatım	136
Değiştirim	23
Bağlama ögesi	585
Sözcüksel Bağdaşıklık	189
Toplam	1382

Tablo 13 incelendiğinde öğretmen adaylarının yazılı anlatımlarında en çok bağlama ögesi kullandıkları, en az ise değiştirim ögesine başvurdıkları anlaşılmaktadır.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yazılı anlatımlarında bağdaşıklık unsurlarını kullanma durumları cinsiyet ve öğrenim görülen program değişkenlerine göre incelenmiştir. Şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Araştırma kapsamında öğretmen adaylarının en çok bağlama ögesi kullandıkları, daha sonra sırasıyla gönderim ögesi, sözcüksel bağdaşıklık ögesi, eksilteli anlatım ögesi ve değiştirim ögesi kullandıkları belirlenmiştir. Değiştirim ögesi kullanımının çok düşük olduğu anlaşılmaktadır. Keklik ve Yılmaz’ın (2013) 11.sınıf öğrencilerinin bağdaşıklık kullanımını inceledikleri çalışmada ilk sırada bağlama öğelerini, ikinci sırada gönderimi kullandıklarını belirlemişlerdir. Bu durum

çalışmamızın sonucu ile benzerlik göstermektedir. Özellikle bağlaç kullanımı yapılan çalışmalarda en sık kullanılan bağdaşıklık ögelerinden biri olarak dikkat çekmektedir (Coşkun, 2005; Karadeniz, 2017, Dolunay ve Manti, 2018). Değiştirim ögesi kullanımı ile ilgili, yapılan diğer çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır, öğrencilerin en az başvurduğu bağdaşıklık aracı olduğu anlaşılmaktadır (Coşkun, 2005; Dolunay ve Manti, 2018; Irmak, 2019).

Gönderim ögesi kullanımı kadın öğretmen adayları tarafından erkek öğretmen adaylarına kıyasla daha çok kullanılmaktadır. En çok işaret sıfatlarına başvurulmuştur. Gönderim ögelerinin genel kullanım ortalamaları dikkate alındığında fen bilgisi öğretmeni adaylarının gönderim ögelerini Türkçe öğretmeni adaylarından daha fazla kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Her iki bölüm öğrencileri de en çok işaret sıfatını kullanmayı tercih etmişlerdir.

Eksilteli anlatım ögesi kullanımının oldukça az kullanıldığı, kullanımın yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kadın öğretmen adayları da eksilteli anlatım ögelerini çok az kullanmışlardır. Yazılı anlatımda eksilteli anlatım ögelerini kullanma durumu bakımından fen bilgisi öğretmeni adaylarının Türkçe öğretmeni adaylarından daha iyi durumda olduğunu göstermektedir.

Değiştirim ögesi kullanımının yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Kadın öğretmen adayları nispeten erkek öğretmen adaylarına göre daha fazla kullanmıştır. Türkçe öğretmeni adaylarının yazılı anlatımlarında değiştirim ögelerine fen bilgisi öğretmeni adaylarından daha fazla yer verdikleri görülmektedir. Ancak ortalama puanlar dikkate alındığında her iki grubun da yazılı anlatımlarında değiştirim ögelerini çok az kullandıkları anlaşılmaktadır. Irmak'ın (2019) Türkçe öğretmeni adaylarıyla yapmış olduğu çalışmada da benzer şekilde değiştirim ögesinin çok az kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum çalışmamızı destekler niteliktedir.

Araştırma kapsamında bağlama ögelerinin en çok başvurulan bağdaşıklık aracı olduğu belirlenmiştir. Bağlama ögelerinin kullanımına yönelik kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarından daha iyi durumda olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Genel ortalama açısından bağlama ögesi kullanımında fen bilgisi öğretmenlerinin daha iyi olduğu söylenebilir. Türkçe öğretmeni adaylarının yazılı anlatımlarında zıtlık bildiren, koşul bildiren, açıklama bildiren ve sebep-sonuç ilişkisi kuran bağlama ögelerine fen bilgisi öğretmeni adaylarından daha fazla yer verdikleri; diğer bağlama ögelerini ise fen bilgisi öğretmeni adaylarının daha fazla kullandıkları görülmektedir. Karatay (2010) öğretmen adaylarıyla yapmış olduğu benzer bir çalışmada bağlama ögelerinden özellikle zaman-sıralama, karşılaştırma-zıtlık, örnekleme ve koşul bildiren bağlaçları yazılı anlatım metinlerinde doğru anlamda kullanabilme becerilerinin yeterli düzeyde gelişmediğini vurgulamıştır.

Sözcüksel bağdaşıklık ögelerini önemli bir farkla kadın öğretmen adaylarının daha çok kullandıkları belirlenmiştir. Fen bilgisi öğretmen adaylarının Türkçe öğretmeni adaylarından daha fazla kullandıkları tespit edilmiştir. Fakat bu bağdaşıklık aracını kullanım düzeyinin yeterli olmadığı söylenebilir. Connor, (1984) da öğrencilerle yapmış olduğu çalışmada sözcüksel bağdaşıklığın yeterli kullanıma sahip olmadığını belirlemiştir. Bu sonuçtan farklı olarak Bae (2001), Dolunay ve Manti (2018), Irmak (2019) yapmış oldukları çalışmalarda sözcüksel bağdaşıklığın en çok kullanılan bağdaşıklık aracı olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Araştırmaya sonucunda kadın öğretmen adaylarının yazılı anlatımlarında erkek öğretmen adaylarına kıyasla daha fazla kelime kullandıkları anlaşılmaktadır. Türkçe öğretmeni adaylarının fen bilgisi öğretmen adaylarına kıyasla daha uzun metin yazdıkları söylenebilir.

KAYNAKÇA

Bae, J. (2001). Cohesion and coherence in children's written English: Immersion and English-only classes. *Issues in Applied Linguistics*, 12(1), 51-88.

- Beaugrande, R.de and Dressler, W. (1981). *Introduction to text linguistics*. London & New York: Longman.
- Bowen, G. A. (2009). Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27–40. doi:10.3316/qj0902027
- Carrell, P. L. (1982). Cohesion Is Not Coherence. *TESOL Quarterly*, 16(4), 479-488. doi:10.2307/3586466
- Connor, U. (1984). A study of cohesion and coherence in English as a second language students' writing. *Paper in Linguistics*, 17(3), 301–316. doi:10.1080/08351818409389208
- Coşkun, E. (2005). İlköğretim Öğrencilerinin Öyküleyici Anlatımlarında Bağdaşıklık, Tutarlılık ve Metin Elementleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Crossley, S. and McNamara, D. (2010). Cohesion, Coherence, and Expert Evaluations of Writing Proficiency. *Proceedings of the Annual Meeting of the Cognitive Science Society*, 32(32): 984- 989.
- Dolunay, S. K. ve Mantı, M. İ. (2018). Türkçe Öğrenen Mısırlı Öğrencilerin Yazılı Anlatım Çalışmalarında Bağdaşıklık: Kahire Örneği. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6 (2), 386-419. DOI: 10.16916/aded.403108
- Halliday, M.A.K. and Hasan R. (1976). *Cohesion in English*. New York: Longman Group UK Limited.
- Irmak, E. (2019). Türkçe öğretmeni adaylarının yazılı anlatımlarında bağdaşıklık düzeyleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Karadeniz, A. (2017). Cohesion and Coherence in Written Texts of Students of Faculty of Education. *Journal of Education and Training Studies*, 5 (2): 93-99.
- Karatay, H. (2010). Bağdaşıklık araçlarını kullanma düzeyi ile tutarlı metin yazma arasındaki ilişki. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (13), 373 – 385.
- Keklik, S. ve Yılmaz, Ö. (2013). 11. Sınıf Öğrencilerine Ait Öyküleyici Metinlerin Bağdaşıklık ve Tutarlılık Açısından İncelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(4): 139- 157.
- McNamara, D. S., Louwerse, M. M., and Graesser, A. C. (2002). Coh-Metrix: Automated cohesion and coherence scores to predict text readability and facilitate comprehension. Technical report, Institute for Intelligent Systems, University of Memphis, Memphis, TN.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.). Ankara: PegemA.
- Watson Todd, R., Khongput, S., and Darasawang, P. (2007). Coherence, cohesion and comments on students' academic essays. *Assessing Writing*, 12(1), 10–25. doi:10.1016/j.asw.2007.02.002